Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
פונקטלי, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהר 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס איינלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

איין דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג
פרענומעריר ען
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייס בעגינט מיט דעם עמפאנג דעס לעטצטן בלאטטעס.
דיא יעדאמליגן בעשטעלונגען
זינד אין
פעסט
וויאיטצנער בולוואר נומ' 29
וואהין מאן אונד דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 104, פינפצעהנטער יאהרגאנג פעסט, מיטטוואך כו אב התרמ"ג. Pest, den 29. August 1883.

דיא אנטי-סעמיטישע רעזאלוציאן.

עס געהט גוט גענוג דיא זאך זאך; עס ווירד גענוג דיעזעלבען פאלס-רעזאלוציאנירט. פאר יעהר האטטע דיא אלטע אונגארישע קראנונגס-שטאדט פרעסבורג דיא צווייפעלהאפטע עהרע, מיט דען זעהנגראזאללען דען אנפאנג צו מאכען; נאך בעפאר נאך דער עסטערייך פראצעס אויסגעטראגען וארדע — אונד אלס דאנן דיא שלוס-פאר-האנדלונג דיעזעס פראצעסעס מיט דער פרייספרעכונג דער זעהן ענדעטע, פאלגטע דאס שטראפגעזעטץ דער אונגארישען הייפשטאדט דעם בי-שפיעלע דער אלטען אונגארישען קראנונגס-שטאדט אונד הייבטע אונד פלינדערטע נאך הערצעגסלוסט. אן נומטער 96 אינזערעס בלאטטעס זאגטען ווי: „דיא הייפשטאדט דעוגט געוואנלט דען אנדרע-וואהנערן צום מיסטער, אונד עס איזט זעהר צו בע-פירכטען, דאס דיעזער הייפשטאדטישע קראוואל באלד אויף דעם לאנדע נאכאהמונג פינדען ווערדע.“

אינזערע בעפירכטונג איזט ליידער אינגע-טראפפען; דיא בייערן אוס זאלאר אונד שאמאר-ער אמטמאט נאהמען זיך דאס פעסטער שטראפ-געזעטץ צום מיסטער, בלעבען אבער נוכט אללין בייסען אונד פלינדערן, זאנדערן גאנגען אויך אויף דאס מארדען אובער. — אן שארוראדיא (ביא זאלא ענגלישע) אובערפעלען דיא פאן אנטי-סעמיטען געדעמטען בייערן אן דער נאכט פאן זאנטאג אויף מאנטאג דען דארטיגען ווייטען שאנק-ווירטה, דען דיא ערמארדעטען אונד בעגרייב-טען, אן זאלא-ענגלישע זעלבער האבען דיא אינגען 70-יעהריגען ווייבען, נאמענס אוגוסטע, עיזאבעטען.

בייזער האבען זיך דיא פאטראטען צו-טרגגען דאס געראסטע, דאס אללע בייס ווייטע אן אינגארן ענטשאדיגען ווייען. דיא אללע נוכט פאן דען עסטען אינגארן, זאגטען פאן דעם ווייט-טען, סראוישען אונד טשעכישען, גענוגער אנגע-שטיפטע וארען, נון איזט עטצט אינע ווייגע-פאלגונג אן דעם ווירבאלס פאן עסטען אינגארן בעוואהרטען זאלאר אמטשאט אויסגעבראכען אן דעם עכט אינגארישען זאלאר אמטשאט, וא-ער דער גראסע פאגען דאאר ווארד:

דיא ערסטע אנטי-סעמיטען-פעראמטונג איזט בעראנגטליך אן דאפאשיאר, אן דעם הייפט-אלטע דעם שאמארער אמטשאטעס, ווערלעם אן דאס זאלאר אמטמאט נעגענע אבגעראלטען וארדען. דיא הייפט-נעסטער דער אנטי-סעמיטען זינד עטצט אובערהייפט דיא „ערסטלינגען אונגא-רישען נאמטאט“, דיא פרעסבורגער אייזענבאהנ-מאר אונד זאלא. פרעסבורג ערגענצט זיינען אייאן שיאגי, אייזענבורג זיינען אישטיבע, זאלא דיא בי-דען זאלא אונד אוס שאמארער אמטשאטע זינד דיא מיסטען הערשיאפטען אנטי-סעמיטען. ווי דאבען בייא דעמער גלענצנדען שאן אפט דאס זאנ-דערבארע הערפאר-גערוגען, דאס גערארע אן דען-ענגלען גענגנדען, אן ווערלגען מיסטעמס אפ דעפטיגע-ווען וואהנען, דער אנטי-סעמיטען אפ דעפטיגע-טען אזוס. דיא „ווען אן דען ווייטעהנטען אמטמאט-טען גערארען צו דען גענדערעטטען אונגארנס, דיא דאבען דיא בעסטען שולען, גאבען-אנשיא, דיא גראסטע שטאדט דעם זאלאר אמטמאטעס, דאטטע דיא ערסטע „יידישע דעפאר-גענטע“, אן ווערלגער דער בערגאנגע דעפאר-דאבבעער פאפפ ס ע ל ווירקטע; דיעזע געמינדע „ער אויך דיא ערסטע אן אונגארן, ווערלגע דען ערסטען אוס דאבבער-סע-

מינארע פערטיג געווארדענען דאבבעער, דען דר' נימאן, צו אדרעס פרעזיגער געגאמטען; קוריון אינזער קולטוס-מיניסטער טרעפאפרט, דער פיר שו-לען אונד דעפאפרס דער יודען זא בעגייסטערט אויס איזט געווארדע מיט דען יודען דיעזער אמטמאטע אם מיסטען צופרידען — אונד זוגעהן: „גערארע דא זינד דיא אנטי-סעמיטען מיט אירען יודענפעאר-גענגען אם הפטגסטען. — ווערדענד אן דען גארד-אונגארישען אמטמאטען, גענגען דיעזען יידישע גע-מיינדען מיניסטער טרעפאפרט פארטיערדענד פלאגט; דאס זיא אינגעבלדעט זינד, דאס זיא מיטיג שולען אונד מיטיג מאטריקען האבען, בז עטצט נאטטלאב דער פרעדע צווישען יודען אונד נוכט-יודען דאר נוכט ווענטלך געשטארט ווארדען, טראטצדעם דארט דער טמא-עסארער לעדם אן געכסטער גוטיג ווארד.

מאן זוגעהט גון אויך הערען, דיא אינרוכטיג דיא גאלאגען דענגען, ווען זיא בעגרייפטען, דאס דיא ווענפיגלרבייט דורך דיא דעפאפרס אונד בול-דונג דער יודען שווינדען ווערדע. ווי דאבען דיעזע פאלשע בעהויפטונג שאן אפט ווידערלעגט, אינדעם ווי דיעזען נאנגען יודענאם מעהר אלס נוד- אונד מאנגערלענג-דאם בעטראגטען, וועסהאלב דיא גע-בילדעטען אונד יזאהלדאבענען יודען דען אנטי-סעמיטען גון נאך פערדאמטער זינד.

יא, עס שטעללט זיך קלאר אונד דייטלך הע-ריים, דאס דיא בייערן-רעזאלוציאן אם שאמארער אונד אם זאלאער אמטמאטע פאן דען אנטי-סע-מיטישען ווערבספרעדערן אנגענומען זינד, ווידער געהאלטען אויך פעלגע פאן דען בעהאנדלונגען דיעזער אמטמאטע צו דען אנטי-סעמיטען; דיא פערדיעל-טען זיך בייא דיעזען רעזאלוציאנען נאנען ווידער אונד זאגטען, אז דער אינגעגע „יצע-נעשפאן פאן זאלא-גענגרטען“ אר עס, דער מיט אלל זיינער מאכט אונד שטרענגע ווענגען דאס גענוגעל אינגעשרעטען, ווערדענד פעלגע דארטיגע הערשאפטען, דיא צו דען שטאדט-רעפרעזענטאנטען גערארען, ווענגען דיעזע „יידענפאלגונגען נוכטס טרען זאלטען.

דיא אנטי-סעמיטישען ווערבספרעדער דעגע-טען דארטער דען בייערן אין, דאס דיא „זאלען הערען; ווערבער אנטי-סעמיטען זינד אונד שארגע-פאלה דער פרעדעריגונג צוגעדען ווערדען, דאסס דאס מיטיגער נור דער פאפרס דעם געוועטעס יינ-גען אינשרייטען, אבער איזט דיא רעזאלוציאנע-נוכט שעטען ווערדע, אלס דארער דאס מיטיגער אנפאנגס נור „בלונדע שטסס“ (אינע קיעלן) אב-געפיגרט אונד דיא בייערן ווענדען, דאס נעמאנ-געפאפפען ווערד, ווארדען דעגע נאך מעהר ער-מוטיגט אונד ווענטען דיא פלינדערונג אן נאך גראסערעס מאסס פאפט, דיא דעפען: „נור ווייטער מיט דען יודען! עס געשעהט אינס נוכטס!“ — ערסט אלס דער „יצע-נעשפאן דאס „שארפע שע-טען“ (מיט קיעלן) אנגערונגען אונד אינגע בייערן געטאפפען ווארדען, דא „ווארדען זיא אינגעשרי-ען אונד זאגטען: אלזא איך דיא „דאהען הער-דען“ זינד נוגען אינס — דיא מיסען ווייטער ווענדען אייפהאלען, בז ווייטאונס פערשטערקען אונד אייך נוגען דעגע „דאהען הערדען“ לאזע-הען קאנגען!

עס איזט זאנדערבאר, דאס מאן בז עטצט דיא אנטי-סעמיטישען ווערבספרעדער, ווערלגע זיך הינטער דעם גוגונדעל פערשטעקען, נאך נוכט ער-מוטערן קאנגען, אייך דער אן פעסט זינד פעלגע פאן אנגעם הייס-גוגונדער פערדאפפטע ווארדען; מאן נאהם מיט אהנען שטרענגע פערדארע פאר אונד קאנגטע דאר נוכט דארייט קאממען; ווער איינגעזטלד דעגע אנשטפטער ווארען, ווערלגע שליגען שפיטצבובען פערשטעהען עס, זיך אנזוסבאר צו מאכען.

אן זאלא-ענגרעס איזט ווידער אינסטייללען דיא הוהע ווערדע הערגעשטעללט, דאנגען אבער זינד אן דען אדטשאפטען דעם זאלאער אונד שא-מארער אמטמאטעס, ווא אן אודווארדעלע, סענט-גראטה אונד לאיא יודענפאלגונגען ענטשטאנ-דען, אויך אן מאוא אונד גראפ-מאגנדארף (פרעס-בורגער גענגער) זינד נייע ווענגראוואללע ענט-שטאנדען, אן דעגען ארטשאפטען ווארד נוכט גע-נגענעס מיליטער, וועסהאלב דיא אנטי-סעמיטען אויך טהעטגליך דארטהין פערלעגטען, זיא האב-בען אלזא לייבער אינען ווידל בערעגטען קרעגנס. פאן אנגען דיא יודען.

זעמטליכע געסטרינג מארגנס - בלעטטער בריגגען לייטארטיקעל איבער דיא יודען-קראוואללע.

דאס „פעסטער שונאל“ שרייבט: „אנגלקס-שווערע מאגע זינד עטצט ליידער איבער דאס לאנד הערייגגעבאכען: אן מערדערען ארטען, אן אנ-גארן זאוואהל, אלס אויך אן קראאצען, איזט בלוט גע-פלאסען אונד דאס אירע-געלייטעטע פאלק בע-פינדעט זיך אוס פאללען אויפרוהר. אנגען דיא גע-וועטליכע אדרעגנג. דאס זינד קיינע קראוואللע מעהר, קיינע אינפאאבען שרעגגליכען — דאס איזט דיא פאטריטיכע רעזאלוציאן, דיא בלוט פערגיעסט אונד נור דורך בלוט-פערגיעסען אונטערדריקט ווירד. קיין אייזענטעער פינד לאנגטע דעם לאנ-דע זא שארען, אלס דער אינגערע פינד דער אדר-גנג. דער הערעדע אינגארנס אוס אייפלאנדע איזט גון דאגיגס, הארגדע אונד פערגעבען שאפקען אונד אוס פאללע שווינדעט דאס גופיהל דער ז-בערהייט אונד דער גוגונדע אדרגנג. דאס בלוט אנשלדיגער מענשען, דאס בלוט פאן גייזגען אונד קינדערן שרייט צום הימעל — אונד עס איזט קיין עונדע אלל דיעזער גרייל אבגעזטאנ-נאך דייפען זיך דיא בערכסט אוס דען פערגעגע-גען גוגונדען דעם הארגדע, וועלכע פאן גייזגען אויפ-שטעגדען צו ערצעהלען ווייסען.“

„אבער נוכט דיא אויפגעדעטטען אונד אינ-ווייסגען בייגען אללען זאללען דער שטראפפ פערפאללען, זאגדען ערגיר דיא אנטי-סעמיטען דעטטגער, וועלכע זיך שלוי אוס הינטערגרונד האל-טען אונד פאללער שאדען-פרייד דעם ערפאללע אויפרעד „הייליגען בוגדען“.

„דער אינגאריישע שטאאט איזט נוכט זא שטארק, דאס נוכט זא פעלע פרייגד אונד מיט-פערבונדעטע, אוס בייא אלל דיעזען אינזוהען אנ-ערשטערט פאר-טבעשטעהען צו לאנגען, אינגארן דאס אוס אינגען לאנדע אן דען קראאטען אונד סלא-ען פעלע געפערליכע פיגנד; אויך דיא פאליטישע לאגע נאך אוסען איזט אינע זעהר בעדענקליכע; דיא יוסשען קריעגס-שטגגען אויף דער אינגען זי-טע, דיא אומטרעבע אן דער טירקייא אויף דער אנדרען זייטע לאסען עס בעפרכטען, דאס אובער קוריין אונד לאנג דאס קריעגס-אנזעעטער לאנ-ברכטע, אונד ווען גון אדגעגד אינע פאן אוסע לאממענדע געפאהר אנזוערען שטאאט אן אינגען זאלך צערריטטעטען פיגנדען פיגנדען ווירד — זא לאנגטע דעם פיר אונס טרייטיגע, זעהר טריי-ווגע פאללגען דאבען.“

פאן אנגעם הייס-גוגונדער פערדאפפטע ווארדען; מאן נאהם מיט אהנען שטרענגע פערדארע פאר אונד לאנגטע דאר נוכט דארייט קאממען; ווער איינגעזטלד דעגע אנשטפטער ווארען, ווערלגע שליגען שפיטצבובען פערשטעהען עס, זיך אנזוסבאר צו מאכען.

אן זאלא-ענגרעס איזט ווידער אינסטייללען דיא הוהע ווערדע הערגעשטעללט, דאנגען אבער זינד אן דען אדטשאפטען דעם זאלאער אונד שא-מארער אמטמאטעס, ווא אן אודווארדעלע, סענט-גראטה אונד לאיא יודענפאלגונגען ענטשטאנ-דען, אויך אן מאוא אונד גראפ-מאגנדארף (פרעס-בורגער גענגער) זינד נייע ווענגראוואללע ענט-שטאנדען, אן דעגען ארטשאפטען ווארד נוכט גע-נגענעס מיליטער, וועסהאלב דיא אנטי-סעמיטען אויך טהעטגליך פערלעגטען, זיא האב-בען אלזא לייבער אינען ווידל בערעגטען קרעגנס. פאן אנגען דיא יודען.

זעמטליכע געסטרינג מארגנס - בלעטטער בריגגען לייטארטיקעל איבער דיא יודען-קראוואללע.

דאס „פעסטער שונאל“ שרייבט: „אנגלקס-שווערע מאגע זינד עטצט ליידער איבער דאס לאנד הערייגגעבאכען: אן מערדערען ארטען, אן אנ-גארן זאוואהל, אלס אויך אן קראאצען, איזט בלוט גע-פלאסען אונד דאס אויך אן פערגעגע-געלייטעטע פאלק בע-פינדעט זיך אוס פאללען אויפרוהר. אנגען דיא גע-וועטליכע אדרעגנג. דאס זינד קיינע קראוואللע מעהר, קיינע אינפאאבען שרעגגליכען — דאס איזט דיא פאטריטיכע רעזאלוציאן, דיא בלוט פערגיעסט אונד נור דורך בלוט-פערגיעסען אונטערדריקט ווירד. קיין אייזענטעער פינד לאנגטע דעם לאנ-דע זא שארען, אלס דער אינגערע פינד דער אדר-גנג. דער הערעדע אינגארנס אוס אייפלאנדע איזט גון דאגיגס, הארגדע אונד פערגעבען שאפקען אונד אוס פאללע שווינדעט דאס גופיהל דער ז-בערהייט אונד דער גוגונדע אדרגנג. דאס בלוט אנשלדיגער מענשען, דאס בלוט פאן גייזגען אונד קינדערן שרייט צום הימעל — אונד עס איזט קיין עונדע אלל דיעזער גרייל אבגעזטאנ-נאך דייפען זיך דיא בערכסט אוס דען פערגעגע-גען גוגונדען דעם הארגדע, וועלכע פאן גייזגען אויפ-שטעגדען צו ערצעהלען ווייסען.“

„אבער נוכט דיא אויפגעדעטטען אונד אינ-ווייסגען בייגען אללען זאללען דער שטראפפ פערפאללען, זאגדען ערגיר דיא אנטי-סעמיטען דעטטגער, וועלכע זיך שלוי אוס הינטערגרונד האל-טען אונד פאללער שאדען-פרייד דעם ערפאללע אויפרעד „הייליגען בוגדען“.

„דער אינגאריישע שטאאט איזט נוכט זא שטארק, דאס נוכט זא פעלע פרייגד אונד מיט-פערבונדעטע, אוס בייא אלל דיעזען אינזוהען אנ-ערשטערט פאר-טבעשטעהען צו לאנגען, אינגארן דאס אוס אינגען לאנדע אן דען קראאטען אונד סלא-ען פעלע געפערליכע פיגנד; אויך דיא פאליטישע לאגע נאך אוסען איזט אינע זעהר בעדענקליכע; דיא יוסשען קריעגס-שטגגען אויף דער אינגען זי-טע, דיא אומטרעבע אן דער טירקייא אויף דער אנדרען זייטע לאסען עס בעפרכטען, דאס אובער קוריין אונד לאנג דאס קריעגס-אנזעעטער לאנ-ברכטע, אונד ווען גון אדגעגד אינע פאן אוסע לאממענדע געפאהר אנזוערען שטאאט אן אינגען זאלך צערריטטעטען פיגנדען פיגנדען ווירד — זא לאנגטע דעם פיר אונס טרייטיגע, זעהר טריי-ווגע פאללגען דאבען.“

לך אין זאלא-ענערסיג וויטהעט דיא רעוואלוציאן געגען דיא יודען זיט דאנגערסטאנ מיט זאלבער העפטיגקיט, ווא איינע זאלבע אין אונגארן נאך גאר ניט פארגעקאמען.

שאן אנפאנגס פארינער וואכע האטטען דיא יודען אין זאלא-ענערסיג דיא אהנונג, דאס עטוואס געגען זיא לאזגעהען ווירד. פיעלע יודען פערזואהען זיך זאגאר מיט רעוואלווירן, אום זיך דאמיט געגען איינצעלנע אנגריפער צו פערטהיידיגען; דאך דאס דיא רעוואלוציאן זאוויט הערא וואכסען ווירד, דארא קאנטען זיא ניכט רעכנען.

מיטטוואך נאכמיטטאגס גינג דער זאהן איינעס בריסטליכען שלאסערס אין ענערסיג דורך דיא גאססע, זאנג אנטי-סעמיטישע העטצ-לידער אונד ווארף שטיינע נאך יעדעם ארטם ענטגעגענקאמענדען אזרעאליטען. אין פארבעי-געהענדער יידישער שניידער, דער פאן דיעזעס יונגען אנגעריפפען ווארדע, פרוגלטע דיעזען דורך. נון קאם דער שלאססער, דער פאטער דיעזעס יונגען, אונד עס ענטשטאנד צווישען דעם בריסטליכען שלאססער אונד דעם יידישען שניידער איינע שלעגעריא, וא-ביא דער שלאססער פאם שניידער מיט איינעם מעסער אם קאפפע איינען שטיך ערהיעלט.

דאס עכען וואללטען דיא אנטי-סעמיטישען רעוואלוציאנערע האבען; דאס וואר דאס צייכען צום אויפבروך; דיא יודען זעטצטען זיך צור וועהרע אונד פיערטען זאגאר שיססע אין דיא לופט אב. יעטצט ערסט גערעטה דאס געזונדעל אין וואטה, אונד דאנגערסטאנ אום 10 אוהר נאכטס וואורדען פאר אללעם 400 פענסטער-שיבען פאן יידישען וואהנונגען איינגעשלאגען. דאס געזונדעל ער-בראך דיא געוואלבע, אונד אלס עס צור טהיילונג דער ריבעם קאם, גערעטה דאס געזונדעל זעלבער מיט איינאנדער אין שטרייט אונד שלעגעריא. דאס איינגעשיטטענע מיליטער האט צוויא פליגדער ערשאססען.

פרייטאג, אום 11 אוהר נאכטס, וואר דער אויפ-שטאנד אום זא דעפטיגער; דיא אויס גראם-מאנשא איינגעטראפפענען 90 מאנן מיליטער ערוויזען זיך אלס צו ווענג; דאס געזונדעל ערבראך דיא יידי-שען געוואלבע, ריבטע אונד פליגדערטע אונד פיע-שלעפפטע אללע וואארען. נאך מיטטערנאכט ראנ-מען נאך 90 סאלדאטען אויס קאנשא, 17 שיעסע וואורדען אבגעפיעריט; אין מאנן אויס גראם-ליטער גיעדערגעשאבען, 29 סאלדאטען וואורדען פערוואונדעט. פאן דען איינוואהנערן וואורדען עבענ-פאללס מעהרערע פערוואונדעט; איינער איזט נאך אין דער נאכט געשטארבען. דעם יידישען דאכטאר אראלד גראנער וואורדע דער איינעטר-בייפער צער-שמעטטערט. דיא פערוויסטונג איזט איינע שרעק-ליכע, ניכט אין איינצעלנע יידישע הייז בליעבע פאן דען פליגדערען אונד צערשטארען פערשאנט. — אינטער דעם דיפע: „פליען אשטייט: נעדער מיט דען יודען; מארדעט זיא, טאדטעט זיא!“ יעטצט איזט עס צייט; יעטצט אדער ניא!“ — שטייגעט זיך דאס געזונדעל געגען דיא יודען-הייזער. אונד אללעס געשאה וויא אויף קאממאנדא. עס איזט אלזא גאר קיין צווייפעל מעהר, דאס דיא רעוואלוציאן פאן דען אנטי-סעמיטישען הערעלס-פיהרערן אינאנזיירט איזט. אויך זאמטטאג נאכט האט דאס מיליטער 3 פליגדערער נעדערגעשאססען אונד מעהרערע פערוואונדעט. דאס הייז דעם דר' אראלד גראנער וואללטע מאן אנצינדען, וואס אבער פאם פייער-וועהר-קאממאנדאנטען פערהינדערט וואורדע. דיא מאבעל דער יודען וואורדען אין טייזענד שטיקע צער-בראכען אונד אויף דיא נאססע געשלייעדערט. דאס געזונדעל בראך זאראגאן אין דאס געשעפט אייגעס יידישען פליישהויערס אויף, ריבטע אונד פליגדערטע אונד צערשטערטע דיא בעטטע-פעדערן אויף דער גאססע — גאנץ וויא עס ביא דען יודענפאללונ-גען אין רוסלאנד וואר.

נון וואללטע דאס געזונדעל זיך ווערק מיט דער ערמאהנונג דעם פליש-הויערס אונד זיינער פאמיליע אפללערדינג, אבער עס געלאנג דעם פליש-הויער, זיך זאממט פאמיליע צו פליהען.

עס קאמען פיעלע אונד זעהר שווערע פיע-וואונדונגען פאר. איינער וואורדע ערשאססען, איינעם אנדערען דיא ברוסט דורכשאסسען, איינעם קינדע יידישען ביידע הענדע יינגעשאסسען; אנדערע ערזיערטען שיס-יואונדען אים געוויכטע, אם קאפפע, אן הענדען אונד פיסען. — דיא פיהרער דער אנטי-סעמיטען מאכטען עס אויך הויך וויא אנדערסוא: דיא שיסען דאס אייגענעטעטע פאלק פאראן, ווי-רעגד זיא זעלבסט זיך פיינע פערשטעלטען. — דיא שטאדט זאלא-ענערסיג איזט שרעקליך צוגעריכ-טעט; מאן זיעהט קיין גאנצעס פענסטער; דיא גע-וואלבע זינד ערבראכען אונד איינגעפלוגערט, אונד דיא שטאדט זיעהט זא אויס אויס, וויא קיינע ביא דער יודענפאללונג.

אם זאמטטאג פארמיטטאגס וואר אם שטאדט-הויז צו זאלא-ענערסיג אייגע בעראטונג אייגבר-וופען, אונד דא בענאהמען זיך פיעלע בריסטליכע בירגער זא יודענפיעדליך, דאס זיא גענען דיעזע יודענפאללונג, וועלכע וויא פיר בעריכטונג דאר-טען; נכסם איינערגעהמען לאסسען וואללטען; אבער דער ווייצ-געשאפן איזט שטרענג איינגעשיטטען אונד דאס איינע אויפיר מיט דען שטרענגסטען דראהונגען פערפפענדליכט. עס איזט נון בייגיטט אין גראפעס רעגימענט אין זאלא-ענערסיג איינגע-טראففען; דער אבערשטאפפ-אנוואלט קאמא וואורד אלס קאנזיליער קאמטטערס נאך ענערסיג ענטזענדעט, אום דארט דאס שטאפפ-אויס (שטאנד-ריכטער) איינגיפיהרען.

אויך אין טשיגי (שאמאריר קאמטאט) וואור-דען אמסטאג נאכט בייאהע זעמטליכע יודענהייזער ערשטארט, דיא גייאלבע אויסגעריבט; דער יוד-שע טעמפעל וואורדע ערבראכען אונד אום אינגע-דען דעסטערבען אללעס צערשטארט. וויבער אונד קינדער פליהטטען נאך קאנשא.

אויך אין גראם-קאנשא, וזא דאך בייגאהע דיא געבילדעטסטען יודען אונגארנס וואהנען, קאם עס זאמסטאג נאכט צו איינעס יודענ-קראוואללע. צו-ערסט וואורדען דיא פענסטער דער יידישען וואה-נונגען איינגעבראכען, אונד מן שיקטע זיך דאס גע-זינדעל אן צום הויבען אונד פלינדערען — וואראן עס אבער פאן דעם שנעלל איינגעשרטטענען מיל-טער פערהינדערט וואורדע.

איינע ענערסיגער דעפעטע דעם „פעסטער ללאיד“ מעלדעט: ניכט נור דיא יודען, זאנדערן אויך דיא וואהלהאבענדערען בריסטען זינד אין גראסטעם שרעקען וועגען דער רעוואלוציאנערען בוירגר-באנדען, יעלכע פאן איהרען רעדעלפפיה-רערן איינאזיירט זינד אונד זיך יעטצט אויף דאס הויבען אונד פלינדערן פערלעגען.

אויך אין בערזענצע, אוזוואהרהעל, אונד דיע-קענעיעש (שאמאריר קאמטאט) ווארען יודען-פליג-דערונגען.

נון, דאס זינד ערגסטע אונד טרייריגע, זעהר טרייריגע ווישטענדיג. — וויא וויט דאס נאך פיהרען וויזד דאס וויס נור אין גאטס הימעל!

נעשעפטסבעריכט.

קארן (נייא) 7.40 7.75 גולד.

נערסטע, פיסטער-וואארע 7,50—7,80 גול. בעסערע וואארע —,— 9,25—9, גולד.

האפער (נייא) 6,20—6,65 גולד.

קוקורוזן 6,65—6,75 גולד.

רעפס, פער איינסטר.פעסטעמבער 1884 צו 13,75 —14,50 גולד.

היל ענפרוכט: עריכטן אונגאריש 10 —12, לוינען 10—14 גול. פייאלען נאפפל וויינ 10—11,50 גול. צוויבעל-באהנען 12—12,50 גול. ראהע הויזע 7,25 גול. הויזע בייגן 12—13 גול. מאהן נוייער —28 גולד. בלייע 32 גולד.— קומעל 26—28 גולד. (אללעס פער 100 קילא.)

שפיריטוס: נייע מעטראדע, אום קלייגען 34,75—35, אום גראסען 34,50 גולד. אלטע מעטראדע 36,25—36,50 גול. פער 1000 ליטער פערצענט.

צוקער: נאפנייע פער אקטאבע אין זאק צו 18,30, פער נאוועמבער 17,86 גולד.

צוקער שקען: נאמנייס (לעקוואר) 17,50—18 גול.

האניג: 3 גולד.

וואכס: אונגאריע צו 135 גולד.

ווייזן שטיין 57—64 גול. יע נאך קוואליטעט.

קאפפעבוינען: אמעריקאנישע 17,50 גולד.

ריבאל צו 41 גולד. פער מעטרע.

רעפסבוקען 6,75 גולד.

אינשליט (רוהג) 50,50—51,50 גולד.

פעטראלעאם 24,75—34,50 גולד.

לאמטאג-עפפנונג פאם 25. אויגוסט 1883.

ווייזן	85	60	76	66	58
קראן	34	2	63	77	4
טעמעשוואר	89	9	5	87	65

פעראנטווארטליכער רעדאקטעור: מאר בר"י דיין.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

ווייזען (נייע)	קוואליטעט פר.העקטאליטער	פער 100 קילאגראם
נאדר-אונגארישער	75	
„ „	76	
„ „	77	10.2 —10,25
„ „	78	10.25—10.3
„ „	79	10.35 10.40
„ „	80	10.45 —10.50
„ „	81	10.55—10.60
	75	
ענענער-נאדרען	76	
„ „	77	10,30 —10.35
„ „	78	10.40 10.45
„ „	79	10.55 —10.60
„ „	80	10,65 10.70
„ „	81	10,75—11.80
	75	
טהייס	76	
„ „	77	10.40—10.45
„ „	78	10.50 —10.55
„ „	79	10.65 —10.70
„ „	80	10,75 —10.80
„ „	81	10.85 —10.9
	76	
וויסענבוהנער	77	10.30—10,35
„ „	78	10.40 —10.45
„ „	79	10.55 —10.60
„ „	80	10,65 —10.7
„ „	81	10,75—10.80

פרוכט		פער הענדלער	פער 100 קילאגראם
קארן		70 —	7.80 — 7.50
נעטטעס מאלץ		62	— —
„ פיסעטר		62	7.65 — 7.40
האפער		40	6.85 - 6.65
קוקורוזן מאנאטר		75	6.75 6.65
אונדער		73	6.65 6.60
רוגען			7 — - 7.25

ווייזען	פער הענטטס		10.60
קוקורוזן	„		—
גערסטע	„		—
האפער	„		6.80
רעפס	„		—

זאק מעהל		
נומער		קי. פל.
0	„	20.40
1	„	18.60
2	„	19.20
3	„	18.60
4	„	17.60
5	„	16.50
6	„	15.40
7	„	14.40
8	„	13.20
8½	„	12.30
דער זאק		
קילאגראם		
מיט זאק		
פייא באהן		
שפיריטוס: אלטע מעטראדע פערפעסט		35.25
„ נייע „		33.50

נעלד-קורז	קי.	פל.
וויענער-וואהרונג	100	—
הונדערט	5 65	—
בעסטערייכיש-אונגארישע 8 גולדען גולד.		
שטיק (20 פראנקען)	9 51	—
נאפאלעאנאר	9 51	—
דייטשע „	58 35	—
20. מארק-שטיקע	11 69	—
פאונד-שטערלינג	1 17	—

לאזע		
1854-ער 4-פערצענטיגע שטאאטס-לאזע	120	—
1860-ער „	134	—
רעגולע „	139	—
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	160	—
רעגולע „	160	—
רוטא רוטענקרייץ	37	—
פרעמדלאזע	25	—
בודאפעסטער לאזע	173	—
ווארמלאזע צו 40 גולדען	38	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	107	—
אונגארישע בודאפעסטער אנלעהען	21	—
דונאלוויטש לאזע צו 10 גולדען	17	—
„ „ „ 5 „	18	—
אלגעמיינע לאזע „ 20	38	—
פאלאסי לאזע „ 40	38	—
ווינדישגراتز לאזע „ 10	20	—
פאלם לאזע „ 10	51	—
ווארלאנדער לאזע „ 20	22	—
פס.-לוזאנער לאזע „ 40	46	—

	קי.	פל.
פאנאלוזאלע לאזע צו 20 גולד.	—	52
פרינסטער לאזע „ 100 „	—	126
רעגולע „ 5 „	—	94
ווארשטיינער-לאזע „ 20 „	—	27
ווינדישגراتز „ 20 „	—	29
אונגארישע-רודאלפפינישע לאזע צו 100 גולד.	113	50
מיטטעלמעל יע	—	110
אונגאריאנער	—	123

ייעדטר-פאפיערע		
אונגארישע אנלעהענס 6%	119	80
רוטענע „ „ 4½	88	25
אונגארישע פרוינט-רענטע	86	80
רוטענע „ „	—	99
שטאטשער בודאפעסטער	99	75
רוטענבודאפעסטער	—	99
נאדישע	—	99
בודאפעסטער	—	98
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	—	159
אונגארישע בודאפעסטער אנלעהען	97	50
פאפאדישע דער אונגארישען באנקע		
„ „ „ 5 פרעצענט	—	101
דער אונגארישען וויסאקקרעדיט-באנק צו		
„ „ „ 5½ פרעצענט	101	75
דער אונגארישען אללגעמיינען באנקע		
„ „ „ 5½ פרעצענט	98	50
„ אוסטרו-בודאפעסטער	—	98
„ אוסטרו-בודאפעסטער	157	25

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

Budapest, 1883. — Druck, v M. Burian Waitznerboulevard.

עגען אונד שריען: „מיר וואללען מיינע אונגארישע קראגע! מיר וואללען קיין אונגארישעס וואפּען! מיר וואללען נור דיא הייליגע קראאטישע קראנע!" — ראבייא פּליכטען זיא דען אונגארן אונד ווארפּען מיט שטיינען געגען דיא שאנדארמען, וואראויף דיעזע „שארפע שיססע" אבפייערטען. מאן ערווארטעט נון נייע מיליטער-פערשטערקונגען.

נאך דען נייעסטען בעריכטען ווירד דיא לאגע אין קראאציען איממער איינע ערנסטערע. דער צוריקגעטרעטענע באנוס, גראף פּעאטשעוויטש, וועלכער יעדאך זאלאנגע אין זיינעם אמטע בלייבט, ביז איין נייער באנוס ערנאננט ווירד, טעלעגראפירטע אן דען מיניסטער-פּרעזידענטען טיסא, דאס דיא וויעדער-אנברינגונג דער וואפּען מיט אונגארישער איבערשריפט אויף רוהיגעם, געזעטצליכעם אונד קאנסטיטוציאנעללעם וועגע אונדורכפיהרבאר זייא. מאן מיס זיך אויף איינע רעוואלוציאן געפאסט מאכען, דיא מאן מיט שטארקער מיליטער-געוואלט צוערסט ניעדערדריקען אונד דאנן איינען אויסנאהמסצושטאנד שאפפען מיססע, וואראויף ערסט דיא אנברינגונג דער אונגארישען וואפּען-שילדער אונטער דער מאכט דער באיאנעטטען געשעהען קאננטע. דער אגראמער מאגיסטראט געטרויט זיך דורכאויס ניכט, ביא דער וויעדער-אנברינגונג דער וואפּען-שילדער מיטצווירקען. — מיניסטער-פּרעזידענט טיסא ווירד דאהער ערזוכט, פארלייפיג דען מיניסטער-ראטהס-בעשלוס וועגען וויעדער-אנברינגונג דער וואפּען-שילדער ניכט דורכצופיהרען. טיסא אבער טעלעגראפירטע נאך אגראם, דאס דער מיניסטער-ראטהס-בעשלוס הינזיכטליך דער וויעדער-אנברינגונג דער וואפּען-שילדער דורכאויס דורכגעפיהרט ווערדען מיססע; מאן בעפירכטעט נון אין קראאציען דען אויסברוך איינער שרעקליכען רעוואלוציאן. דיא קראאטען זינד זעהר געררייצט; דיא העטצער רעדען איהנען איין, דאס אן דען האהען שטייערן אונד דערען שטרענגען איינטרייבונג נור דיא אונגארן שולד זייען. — אין דער קראאטישען ארטשאפט שטיבינצא איזט אם 27. אויגוסט איין גראסער קראוואלל אויסגעבראכען. דיא וואפּען-שילדער אן דען טראפיקען ווארדען אבגעריססען, אונד דער געמיינדע-נאטער, גייסטליכע אונד לעהרער ווארדען געצוואונגען, איינע שריפט צו אונטערצייכנען, דאס זיא זיך עבענפאללס אן דיא רעוואלוציאן געגען אונגארן אנשליעסען.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איינע שטרעפליכע טאקטלאזיגקייט.) עס ווירד אונס ווייטענס איינעם אבאננענטען אין ארטיקעל דעם „שאראש-מעריי קאזלאני" איינגעזענדעט, וועלכער דיא איבערשריפט טראגט: „וואקמעראשעג" (פּרעכהייט). דער אינהאלט דיעזעס ארטיקעלס, דער פאן איינעם קאטהאלישען גייסטליכען אונטערצייכנעט איזט, לויטעט וויא פאלגט: „מיר לעבען ניכט מעהר אין דען ערסטען יאהרהונדערטען דעס כריסטענטהומס, וויא דיא כריסטען פערפאלגט אונד דער אויסאיבונג איהרעס גאטטעס-דיענסטעס זאלכע הינדערניססע ענטגעגענגעזעטצט ווארדען, דאס זיא נור אים געהיימען, אין פערשטעקען אונד האהלען, איהרע אנדאכט פערריכטען קאננטען. מיר לעבען פיעלמעהר אים אויפגעקלערטען 19-טען יאהרהונדערטע, וואדיא רעליגיאנס-פרייהייט געזעטצליך פעסטגעשטעללט אונד פאם שטאאטע גאראנטירט איזט. טראטצדעם בעפינדעט זיך אין פלאווינצא (איינעם דארפע אים שאראשער קאמיטאטע) אין יודע, נעמליך דער דארטיגע רעגאליען-פעכטער, וועלכער מיך, אלס דען גייסטליכען, אין דער לייטונג אונד אויסאיבונג דעס אפפענטליכען גאטטעסדיענסטעס פערהינדערן וואללטע. דיעזער יידישע רעגאליען-פעכטער דראהטע מיר נעמליך אם 6-טען דיעזעס, דען ווין, וועלכען דער קירכען-דיענער אין איינעם קירכען-געפעססע צור פערריכטונג „דער הייליגען מעססע" אין דיא קירכע ברינגט, קאנפיסצירען צו וואללען, וויל פאן דיעזעם ווינע דיא „אבגאבע-געביהר" ניכט ענטריכטעט ווארדען; איך קעננע וואהל ניכט רעכט דיא געזעטצליכען בעשטיממונגען בעטרעפפס דער רעגאליען, אללריין זאפיעל ווירד דאך יעדער איינזעהען, דאס עס ניכט געשטאטטעט איזט, יענעם בים-בען ווין מיט בעשלאג צו בעלעגען, וועלכעס צור פערריכטונג דער „הייליגען מעססע" בעשטיממט איזט, אים דאדורך דען גאטטעסדיענסט צו שטארען. גלייבט דער רעגאליען-פעכטער אין זיינעם רעכטע זיך פערקירצט, זא קאנן ער יא דיא אנגעלעגענהייט אויף געזעטצליכעם וועגע אויסטראגען לאססען, ניכט אבער קאנן עס איהם געשטאטטעט זיין, דיא פרייע אויסאיבונג דער רעליגיאן דורך קאנפיסצירונג דעם פיר דיא „הייליגע מעססע" בעשטיממטען וויינעס געוואלטזאם צו הינדערן; נעהמען מיר אן, דאס דיעזער פעכטער זיינע דראהונג ערנסטליך צור טהאט ווערדען ליעסע אונד דען פיר דיא „הייליגע מעססע" בעשטיממטען ווין ווירקליך קאנפיסצירען וואללטע אונד דער גאטטעס-דיענסט אין פאלגע דעססען ניכט אבגעהאלטען ווערדען קאננטע — וואס ווערדען דיא פאלגען? דאס זיך דער יידישע רעגאליען-פעכטער דיעס וואהל איבערלעגט; דער גייסטליכע מיססטע וואהל דעם אין דער קירכע פערזאממעלטען פאלקע דיא אורזאכע מיטטהיילען, ווארום דיא „הייליגע מעססע" ניכט אבגעהאלטען ווערדען; ער מיססטע דאס וואהל צו זיינער איינענען רעכטפערטיגונג טהון, אהנע געגען יעמאנדען רייצען צו וואללען; עס איזט זעלבסטפערשטענדליך, דאס הירדורך איין אויפרוהר ענטשטעהען מיסטע, דער עבען געגען דען רעגאליען-פעכטער, דער דיא שטארונג דעס גאטטעס-דיענסטעס פעראורזאכט האטטע, געריכטעט זיין ווירדע! — איך בין קיין אנטי-סעמיט אונד וויל אויך פיר דען פעהלער איינצעלנער ניכט איינע גאנצע קאנפעססיאנס-גענאססענשאפט פעראנטווארטליך מאכען; אללייז זא פיעל דארף מאן דאך זאגען: דיא יודען פאדערן פיר זיך דאס רעכט צור פרייען אויסאיבונג איהרער רעליגיאן, דאנן דירפען זיא אבער אויך ניכטס אונטערנעהמען, וואדורך דיא פרייע אויסאיבונג דער כריסטליכען רעליגיאן איינע שטארונג ערליידען ווירדע! איך מאכטע דאהער דעם יידישען רעגאליען-פעכטער נאכדריקליכסט ראטהען, ניכט זא פרעך צו זיין! אונד וויל דערזעלבע מיינעם ראטהע ניכט פאלגע לייסטען, זא בעאכטע ער דאך דען ראטה דער איזראעליטישען קאנגרעס-לאנדעס-קאנצלייא, דיא אין איהרעם צירקולערע פאם 19-טען יולי זעמטליכע יודען דעס לאנדעס אויפגעפאדערט האט, מיט איהרען כריסטליכען מיטבירגערן אין איינטראכט אונד פריעדען צו לעבען: וואהרליך; עבען היעזע איזט גוטער ראטה גאלדעס ווערטה! — לוקס עלעק, קאטהאלישער גייסטליכער." — זא לויטעט דער אונס איינגעזענדעטע ארטיקעל. דער פריינדליכע איינזענדער בעמערקט היעצו אין זיינעם בריעפע: „עס איזט האכסט בעדויערליך, וועגן עס היעצוטאגע נאך יודען גיבט, דיא אים מיטהיילען איינען זאלכען „חלול השם" הערפארריפען. יעדער ווירד איינזעהען, דאס דער גייסטליכע, דער דיעזען ארטיקעל געשריעבען, ווירקליך קיין אנטי-סעמיט איזט. ווארום זאללטע אלזא היעזע אין יודע צו איינער אויפרייצונג דעס פאלקעס דורך זאלכע פרעכהייטען פעראנלאססונג ביעטען?" — מיר שטיממען נאטירליך דיעזער בעמערקונג דעס העררן איינזענדערס פאללקאממען ביא אונד מיססען גלייכצייטיג אויך אונזער טיעפעס בעדויערן דאריבער אויסדריקען, דאס אויך דיא בלוטיגען קראוואללע אין זאלא-עגערסעג דאדורך צום אויסברוכע געלאנגטען, דאס איין יידישער שנידער איינען כריסטליכען שלאססער, דער דיא יודען בעשימפּפטע, מיט איינעם מעססער איינען שטיך אם קאפּפע פערזעטצטע! עס איזט וואהל ניכט אנגענעהם, דאס מאן בעשימפּפונגען שטילשווייגענד אנהארע, אבער יעטצט איזט עס געוויס אם וועניגסטען ראטהזאם, דאס אין יודע זיך אויף זאלך „געוואלטזאמע ווייזע" רעכט פערשאפּפע אונד דאדורך פעראנלאססונג צו איינער אללגעמיינען יודענפערפאלגונג ביעטע.

„נייז! דיא האנד, דיא איך דיר געגעבען, געהארט דיר, אונד וועגן דיא מיך הייראטעסט, בעקאממסט דיא דיא האנד אהנע הערץ. מיין הערץ געהארט איינעם אנדערען. וועגן דיא אלזא דורכאויס וויללסט, דאס איך דיך הייראטע אונד וועגן דיא אויף ליעבע קיינען אנשפרוך מאכסט, נון! ענטשיידע דיא!"

„דארט! (זאגטע פיליפּפ) עס איזט אונמאגליך, דאס דיא מיך זא שנעלל אים דיינעם הערצען פערדרענגט האבסט. איך ליעבע דיך צו זעהר; עס איזט ניכט מאגליך, דאס איך דיר גלייכגילטיג וואר. ערמאננערע דיך אן דיא פריהערען טאגע!"

„אך! מיין ליעבער פיליפּפ! מיין הערץ האט איממער פיר דיך נור פריינדשאפט, אונד דיעזע פריינדשאפט האט זיך איך יעטצט ניכט פערענדערט. אבער דיא ליעבע, דיא איך יעטצט עמפּפינדע, איזט עטוואס גאנץ אנדערעס. דיעזע ליעבע האט יעטצט אין אנדערער ערוועקט. אונד וועלכע דיעס ניכט געשעהען, זא העטטעסט דו איך גוט דיינע פרייא ווערדען קאננען, דענן איך אבטע דיך; מיר וועררען גליקליך געוועזען. דאך יעטצט — יעטצט פערשטעהט איך דען אונטערשיעד. דיא וועלעסט מיר נון מעהר אלס איין טרייער ליעבענס-געפעהרטע געווארדען; ער אבער, דען איך ערוועהלטע, ווירד מיין העררי זיין."

„א! וויא זעהר שמערצט דיא מיר!" — זאגטע פיליפּפ, אונד ביטטערע טהרענען ראללטען איהם איבער דאס געזיכט; ער ליעס זיך אויף איינער באנק ניעדער אונד ליעס זיינעם שמערצע פרייען לויף. פיליגע האטטע מיטלייד, גינג אויף איהן צו, רייכטע איהם דיא האנד אונד וואללטע איהן טראסטען, אונד אלס זיא איהן מיט דער האנד בעריהרטע, ליעס ער זיך הינרייסען, זיא צו אומארמען אונד צו קיססען. — פיליגע ריסס זיך לאס אונד זאגטע: „וויא קאננסט דו זיך איינען זאלכען צארטליכקייט ערלויבען? פיליפּפ האט צו זיך אונד זאגטע: „פערציה! איך ווערדע וואהרהאפטיג! שפּריך אלזא: איזט עס אונווידערריפליך, דאס דיא איהן ליעבסט?"

„נייז, אים דיר זאפארט שמערץ צו בערייטען; שפּריך ניכט מעהר דאפאן, איך געהארע איהם!"

„זא געהע דענן! דיא ביזט פרייא! איך געבע דיר דאנן אונד ווארט צוריק!"

פיליגע וואללטע איינען פרייגעמיינא אויסשטאסען, דאך דיא היעלט זיך צוריק אונד שפּראך: „זאגע מיר, פיליפּפ, דאס דיא מיר פערצייהסט!"

„יא דיא עס! איך פערצייהע דיר!"

„דיא ווייסט נאך?"

„יא, איך ווייס אבער מיין פערלארענעס גליק. איך גלייבטע, דאס בעסטע מיטטעל געלונגען צו ווערדען, ווייל דיא ליעבע צו פערליערען. איך האבע מיך געטויסט. איך ווערדע שטאנדהאפט זיינען איבערלעבען. פערצייהע מיינע שוועכע אונד גלויבע מיר, דאס דיא ניע איינען איבעלען מיטבירגער אונד מיטבירגער בעשעצען ווירסט, אלס מיך! — אין טרייער פרייער דייסטע דיר. פערלאנגט איך פערגעבען ניכט אבגעשלאססען זיין; איך וויל דיר ניכט באזעס פראפעצייען; אבער איך קעננע דיעזע הערזן פאס שאטער; איך קעננע דיעזע פאלישען ערפאהרונגען ערפאהרען. וויער ווייס, וויא פיעל דער רעאליטעט עראבערונגען דיעזער שאן געמאכט; וויא פיעלע פרייען-בעטלער שאן איהרען אויסלאנד בעווייגען; נאכט נעבען, דאס דיא ניכט צו יענען אפפערן געהערסט! נאכט נעבען, דאס דיא דיר ניע פארדערסט מאגען וואללסט, דאס דיא איינען שרייען מאגן וועגען איינעם פליכטיגען ליעבהאבע פערשוואסען!"

„פלאטצליך האטטע פיליפּפ זיינען נאמען רופען; עס וואר דיא שטיממע דער מאראמע אפּפענהיים. פיליגע ערשראק אונד זאגטע: עס איזט מיינע מוטטער; זיא רופט דיך! איך פערלאססע דיך, לעבע וואהל אונד ניכט מיינען הערצליבען דאנק!"

V. קאפּיטעל.

אלס מאדאמע אפּפענהיים אים האבעל אנגעקאממען וואר, קאננטע זיא דען פיליפּפ אים דעם אים פאריגען קאפּיטעל בעריהרטע אונגינגעגען אויסשטאנדע ניכט מעהר פארפינדען. דיא פרייא וואר אויסערארדענטליך אויפגערעגט, וואללטע זיא יא היער צוערסט מיט פיליפּפ בעשפּרעכען, וויא זיא נון צוזאמען מיט פערזיינער קראפט צור פערהינדערונג דעס פיליפּפען טהעטיג זיין וואללען. זיא היעלט דען פיליפּפ וואהל פיר קלוג, דאך בעטראכטעטע זיא איהן אלס איינען געלעהרטען אונד זאמיט אויך פיר איינען שלעמיעל. זיא פירכטעטע דאהער, דאס פיליפּפ צוערסט מיט איהרער מאכטער שפּרעכען אונד זיך פאן דערזעלבען צו איינעם ריקטריטטע פערליטען לאססען קאננטע. עס וואר איהר נון ליעב, דאס זיא דעם פיליפּפ ניכט ביז נאך פרעסבורג ענט-געגענגעפאהרען וואר, אים זיך מיט איהם שאן אויף דעם וועגע צו בעשפּרעכען אונד איינען געמיינזאמען פלאן צו פעראבראדען. מאדאמע אפּפענהיים ליעס דען פיליפּפ זוכען, אונד נאכדעם זיא מיט דעם פערגעבליכען זוכען איינע לענגערע צייט צוגעבראכט, איילטע זיא נאך הויזע: היער אים פאלאסטע ערפוהר זיא צו איהרעם שרעקען, דאס פיליפּפ ביא דען פריילין אים גארטען זייא אונד ריעף דאהער שנעלל נאך איהם. —

(פארטזעטצונג פאלגט.)

„ווער קאָננען דיזע אנטי-סעמיטישע רעוואָלוציאָן מיט דער קראָאטישען רעוואָלוציאָן פערגלייכען. גלייבט מאַן דענן עטוואַ ווירקליך, דאס דען אַרמען קראָאטען פיעל דאראַן געלעגען איזט: אָב אויף דעם וואפּפּענשילדע אָן דעם פינאַנצ-געביידע איך נאָך איין פּאאר אונגאַרישע וואָרטע אנגעבראַכט זינד? — ניין! זאָנדערן דא קאָממען דיא העטצער אונד זאָגען דען אַרמען בויערן: „גרייפט נור צו, שלאָגט נור צו! עס גיבט דא עטוואַס צו פּלינדערן!" — אָדער גלייבט מאַן דענן, דאס דעם זאַלאַער אָדער שאָמאָדיער בויער פיעל דאראַן געלעגען איזט, וועלכע רעליגיאָן דיא יודען האבען אונד וואס פיר ראססע זיא בילדען? — ניין! זאָנדערן איך הער זאָגען דיא העטצער: „מאַכט קראַוואַללע אונד שלאָגט צו! ביא דען רייכען יודען איזט שאָן עטוואס צו האָלען!" — דאס פרייליך פערשטעהען דיא בויערן גאר צו גוט."

דאס „נייע פּעסטער יורנאַל" שרייבט: „דאס גיפט דעם ראססענ-האססעס וואורדע דען אונגאַרישען בויערן זאָלאַנגע אינס אָהר געטרייפעלט, ביז דיזעלבען ענדליך דיא בעדייונג פערלאָרען אונד אין איהרען אייפּגעשטאַכעלטען לייַדענשאַפטען אויסגעאַרטעט. עס מיסטע זאָ קאָממען, וויא עס עבען געקאָממען איזט, אונד עס ווערע איין וואונדער, ווענן ביא דען פיעלען העטצערייען אַללעס רוהיג אבגעלאָפען ווערע. דיא אנטי-סעמיטען קאָנטען זיך קיינע בעססערען ווערקצייגע וועהלען, אלס עבען דיא זאַלאַער אונד שאָמאָדיער בויערן, וועלכע צו דען ווילדעסטען אונד רויפלוסטיגסטען אין אונגאַרן געהאָרען. אין דיזען קאָמיטאַטען געהט זעלטען איין פעסט- אָדער פייער-טאַג פאָראיבער, אָהנע דאס עס צו בלוטיגען שלעגערייען קאָממט: מאַן זיעהט דאָרט זעלטען איינען בויער, אָהנע איינע האַקע אין דער האַנד. — אונזערע זיכערהייט איזט נון אין געפאַהר — אונד ווער פראגען: וואָצו צאַהלען ווער אייגענטליך שטייערן, ווענן דיא רעגיערונג דיעזע ניכט איינמאַל זיכערהייט פיר פערזאָן אונד אייגענטהום בעזאָרגט? דיא רעגיערונג דאַרף איין פיר אַללעמאַל דיזעם טרייבען ניכט לאַנגע רוהיג צוזעהען אונד מיט באַלד, אבער רעכט באַלד עטוואס טהון!"

* * *

אים זאַלאַ-עגערסעג שרייבט מאַן דעם „פּעסטער לויד" פאָלגענדעס: „פאָן לאַנגער האַנד פאָרבערייטעט, האט אין דיעזער, זאָנסט פרידליעבענדען שטאַדט, אונטער דעם רופע: „פאַרוויערטעס בריסטען; עליען אישטוצי!" איך דער אָפפענע קאַמפף געגען דיא יידישע בעפאָלקערונג בעגאָננען, אונד צוואר מיט זאָלכער וואוטה אונד ערביטטערונג, דאס היער דער וויצע-געשפאַן אויסריפען קאָנטע: „אין דרייסיג שלאַכטען האַבע איך דיא קוגעלן אום מיך זויזען געהאָרט, דאָך איין זאָלכעס געפיהל, וויא היער אין דער נאַכט פאָם 25-טען דיזעס מאָנאַטעס האַטטע זיך מיינער נאָך ניע בעמעכטיגט." — שאָן אם מיטטוואָך, דען 22-טען דיזעס, האבען זיך דיא בויערן אויף דער פרייען וויזע פערזאַממעלט, אום איינע פערשוואָרונג געגען דיא יודען צו שטיפטען. דאָננערסטאַג שטראָמטען דיא בויערן אויך פאָן דען בענאַכבאַרטען דאָרפערן העביי אונד בעגאַננען דיא פערוויסטונג אונד צערשטאָרונג. זעלבסט דיא בויערנ-פרייען האַטטען זיך מיט האַקען בעוואַפפנעט אונד בראַכטען זעקע מיט, אום אין דענזעלבען דאס געפּלינדערטע נאָך הויזע טראַגען צו קאָננען. דער יודע ראָויד ראָזענבערג, וועלכער זאַמסטאַג נאַכט טאָדטליך פערוואונדעט וואורדע, איזט בערייטס געשטאָרבען. איהן בעווייגט איינע צאַהלרייכע פאַמיליע. דער גרייז ערהיעלט דען טאָדעס-שטרייך אויף דער שטראַססע. פיער פאָן דען העטצערן אונד אויפיהרערן זינד אויף פרישער טהאַט ערטאַפּפּט אונד אויך פערהאַפטעט וואָרדען. פריהער העררשטע היער דאס פרידליבסטע צוזאַממענלעבען צווישען יודען אונד כריסטען; פאָר צוויא יאהרען וואורדע דער היעזיגע געמיינדע-פאָרשטעהער פישער איינשטיממיג צום שטאַדט-ריכטער געוועהלט. — אם 28-טען אויגוסט בעגאַנן דיא אונטערזוכונג. אין 11 פאָן זאַלאַ-עגערסעג אומלייעגענדען דאָרפערן, דערען איינוואָהנער צור רעוואָלוציאָן הערביישטראָמטען. דער וויצע-געשפאַן איזט ענטשלאָססען, מיט אונערביטטליכער שטרענגע געגען דיא שולדיגען פאָרצוגעהען: ער ערליעס איין הונדשרייבען אן זעממטליכע אָרטס-נאָטערע דעס קאָמיטאַטעס, אין וועלכעם דענזעלבען מיט זאָפאָרטיגער ענטלאססונג געדראָהט ווירד, ווענן זיא זיך היער פערזיימניססע צו שולדען קאָממען לאַססען. דער וויצע-געשפאַן האט בערייטס אויך איינען בעריכט אן טיסא ענטזענדעט, אין וועלכעם ער דיא איבערצייגונג אויסשפּריכט, דאס דער קראַוואַל ניכט דורך יענען מעססער-שמיד ענטשטאַנדען, זאָנדערן פאָן לאַנגער האַנד פאָרבערייטעט אונד אָרגאַניזירט זייא. דער וויצע-געשפאַן פיהרט ביטטערע קלאַגע איבער דיא יודענפיינדליכקייט דער היעזיגען העררשאַפטען, איבער דעם עגערסעגער אַדוואָקאַטען קאָיאַטש, וועלכער קאָממאַנדאַנט דער פייערוועהר איזט, דאס זיך קיינע העררשאַפט צור העררשטעללונג דער רוהע געריהרט. דעם עגערסעגער שטאַאַטס-אַנוואַלט בעשעניגע וואורדען אונטער דעם רופע: „נידער מיט זיפפערט!" דיא פענסטער איינגעשלאָגען. דיא דורך דאס מיליטער געשאַרטעטען רעוואָלוציאָנערע וואורדען אין אַללער שטילע בעערדיגט. דיא היעזיגען קיפפליטע גליינער, לאָקענבאַך, פיכט אונד נאָלדנער וואורדען גאַנץ אויסגעריבט. — אים טשורגער קאָממען שרעקליכע נאַכריכטען. עס בליעב קיין איינציגער יודע אים אָרטע, אַללעס פליכטעטע נאָך גראָס-קאַנישא. — אין גראָס-קאַנישא האט דער בירגער-מייסטער מיטטעלס פּלאַקאַטע דיא בעפאָלקערונג אויפגעפאָדערט: דיא הויזטהאָרע אום 8 אוהר אבענדס צו שליעסען אונד נאָך דיזער שטונדע ניכט מעהר אויף דער גאַססע צו ערשיינען, אונד דאס געגען דיא אונפאָלגזאַמען אויף דאס שטרענגסטע אונד ריקזיכטסלאָזעסטע פאָרגעגאַנגען ווערדע! — אויך אים דיעקעניעש מוסטען דיא יודען פליכטען אונד איהר האב אונד גוט צוריקלאססען."

איינע פרעסבורגער דעפּעשע פאָם 27-טען דיזעס מעלדעט: „אויך אין גראָס-מאַגענדאָרף איזט אין דער נאַכט פאָם 26-טען דיזעס איין יודענ-קראַוואַלל ענטשטאַנדען. דיא פענסטער זעממטליכער יודענ-וואָהנונגען וואורדען איינגעשלאָגען; דיא געוועלבע ערבראָכען אונד געפּלינדערט. צאַהלרייכע יודען, וועלכע פליעהען וואָללטען, וואורדען פאָם וויטהענדען פאָלקע טהעטליך מיסהאַנדעלט אונד בלוטיג געשלאָגען. נור מיט מיהע געלאַנג עס דעם מיט פאַנדורען הערביגעאיילטען שטוהלריכטער, דיא רוהע הערצושטעללען. דער נאָטער אונד איין פאַנדור וואורדען פערוואונדעט."

דיא קראָאטישע רעוואָלוציאָן.

וויא איינע אמטליכע דעפּעשע אויס אגראם מעלדעט, וואורדען דער בירגערמייסטער אונד דער נאָטער אין ביסטריצא ניכט געטאָדטעט, זאָנדערן זעהר שווער פערוואונדעט. פיער בויערן אבער וואורדען געטאָדטעט. — וויא עס זיך נון הערויסשטעללט, הערשט אין קראָאַציען איינע ערנסטע פאָליטישע רעוואָלוציאָן. דיא רעוואָלוציאָנערען בויערן האבען דען קאָמיטאַטס-לייטער (וויצע-געשפאַן) געפאַנגען גענאָממען אונד איהן ניכט עהער פרייגעלאססען, ביז ער איהנען ניכט אונטערשריעבען, דאס אויך ער געגען אַללעס אונגאַרישע רעוואָליציאָנירען ווערדע.

איינע אגראַמער דעפּעשע פאָם 27-טען דיזעס מעלדעט איבער דיא בויערנ-רעוואָליציאָן אין ביסטריצא פאָלגענדעס: „נאָך דעם קירכענ-בעזוך ראָטטעטען זיך דיא בויערן פאָן פיער אנגרענצענדען דאָרפערן פאָר דעם שטאַדטהויזע צוזאַממען, זיא ריססען דאס קראָאטישע וואַפּפּען פאָם שטאַדט-הויזע אין דער מיינונג, עס וויא דאס אונגאַרישע שטאַאַטס-וואַפּפּען. ביא דיעזער געלעגענהייט קאַם עס צו איינעם קאַמפּפע, אין וועלכעם דער בירגער-מייסטער אונד דער נאָטער שווער פערוואונדעט וואורדען. עס וואורדען נון שאַנדאַרמען הערבייגעריפען, אבער דיא בויערן זעטצטען זיך איהנען ענט-

---

פּאָלליעטאָן.

איינע מיש-עהע.

(6-טע פאָרטזעטצונג.)

„פילינע! (זאַגטע פיליפּפּ אייגענשטעדטער צו זיינער פרויא) זאָלל איך דיר דיין געהיימניס זאַגען? דיא ליעבסט מיך ניכט מעהר!"

פילינע ערציטטערטע. שאָן זייט לאַנגער צייט האטטע זיא איבערלעגט, וואס זיא אנטוואָרטען ווירדע אן דעם מאַנע, אן דעם פיליפּפּ רעכענשאַפט פאָן איהר פערלאַנגען ווירדע פיר זיין פערלאָרענעס גליק. דער טאַג וואר נון פּלעטצליך געקאָממען, אונד דיא געדאַנקען, וועלכע זיא זיך צו רעכט געלעגט, אום זיך ביא איהרעם בריטיגאם צו ענטשולדיגען, וואַרען נון געשוואונדען. קלאר אונד דייטליך טראַט איהר דיא וואַהרהייט פאָר אויגען: זיא בעגריפף נור זאָ פיעל, דאס זיא אונעהרליך געגען איהרען בריטיגאם געהאַנדעלט, דאָך מיסטע זיא עס שנעלל מיט פיליפּפּ אבמאַכען, בעפאָר איהרע מוטטער דאַצווישען טראַט.

פילינע פאַסטע מוטה אונד זאַגטע צו פיליפּפּ: „„דיא זעלבער ביזט אן דיזער פערענדערונג שולד, וואַרום ביזט דיא אבגערייזט?""

„ווייל איך דיך פערדיענען וואָללטע! (ערווידערטע פיליפּפּ) דער גרונד מיינער אבריייזע וואר איין עדלער."

„„דיא האסט עס ניכט נאָטהיג געהאבט: ווער וואַרען פערלאָבט, דיא ברויכטעסט מיך נור צו בעהאַלטען אונד צו בעוואַכען.""

„קאָננטע דיין הערץ דיך ניכט זעלבער בעוואַכען?" זאַגטע פיליפּפּ.

„„פיליפּפּ! (זאַגטע פילינע) דיא ווייסט עס וואָהל, איך וואר נור איין קינד. דיא ליעבע צו דיר וואר אין מיר ניכט איינגעפּרעגט: איך ליעבטע דיך נור וויא איינע שוועסטער דען ברודער, אונד נון קאַם דער געליעבטע אונד טרענגטע דיא געשוויסטער.""

„אך! איך זעהע (זאַגטע פיליפּפּ), דאס דיא ליעבע דעס ווייבעס ניע זאָ בעשטענדיג איזט, וויא דיא דעס מאַננעס. דאס ווייב איזט איין שוואַכעס, אונבעשטענדיגעס גיזזאַמעס וועזען, דאס זיך וועגנט אום דיא ליעבע קיטטערט, דיא עס ערוועקט, אונד אַללעס נור דער ליעבע אָפּפערט, דיא עס עמפּפינדעט."

„„פיליפּפּ! דאס זינד האַרטע וואָרטע, דיא מיר דאס הערץ צערייסען, אָהנע עס ענדערן צו קאָננען.""

„האסט דיא דיעזע וואָרטע ניכט פערדיענט? דיא וואָהסט מיך אונקאָמען, צעשטערט, דיא איינען פּאַלליגער טרעומען, אונד ניכט נור, דאס דיא קיין איינציגעס ליעבעס פאַללעס וואָרט פיר מיך האַטטעסט, מאַכסט דיא מיר וועגען מיינער אבריייזע נאָך פאָרווירפע. גלייבע מיר, דאס איך דיך ניכט אָהנע הערצ-צערייסענדען שמערצען פערלאַססען האבע. איך האטטע אין דער פרעמדע שווערע ארבייט, אבער איך קאָננטע זיא דורך דיא ליעבע צו דיר לייכט ערטראַגען. איך זאַגטע מיר: דיינע ברויט וואַרטעט דיינער ליעבעפּאָלל; דער טאַג ווירד קאָממען, וויא דיא דען פרייז פיר זאָ פיעלע מיהע ערלאַנגען ווערדעסט! נון, פילינע, דיעזער טאַג איזט געקאָממען, היער בין איך אונד איך פערלאַנגע מיינען לאָהן. איזט ער זאָ, וויא איך איהן ערוואַרטעטע? וועהרענד איך דיך פערדיענען וואָללטע, נאַהם מיר איין אנדערער, דער פּראַקטישער אונד בעססער בעראַטהען איזט, אלס איך, דיין הערץ, אונד נון איזט מיין לעבענסגליק צערשטאָרט. אך! דיא האסט וואָהל רעכט געהאבט, מיינע צו פערגעססען. דער נארר, דער זאָ ווייט פאָרטגעהט פאָן זיינער ברויט, פערדיענט ניכט, דאס זיא איהם טרייא בלייבט."

דיעזע געדענקען פאַרוויירפע ווירקטען אויף פילינע ערשיטטערנד: זיא בעגריפף נון, וויא זעהר זיא פאָן פיליפּפּ געליעבט וואורדע. פיליפּפּ האַטטע מיט איהר ווירקליך נור וויא איין ברודער מיט דער שוועסטער געשפּראָכען. העטטע ער איהר פריהער זיינע ליעבע מיט זאָלכען וואָרטען בעטהייערט, זאָ ווערע איהרע ליעבע צו איהם פיעלליכט איינע פעסטערע געוועזען.

„„איך זעהע וואָהל, דאס איך אונגערעכט אונד גרויזאַם געגען דיך וואר (זאַגטע פילינע); איך בעגרייפע, דאס דיא מיר פאָרווירפע מאַכסט! אבער איך בין ניכט דיא אַלליין שולדיגע, דיא האסט דיך זעלבער אנצוקלאגען, איך בין בעשטירצט, איך בין אין פערצווייפלונג, דאס איך דיר זאָלכען קומער פערורזאַכע, אבער עס איזט צו שפּעט: איך געהערע מיר ניכט מעהר אן.""

עס איזט וואהר, דיא געהאָרסט דיר ניכט אן. וויא דער פערלאָבונג געהאָרסט דיא מיר דורך האַנד אונד וואָרט."

„„עס איזט וואַהר! איך האבע דיר וואָרט אונד האַנד געגעבען, אבער מיסבריכע ניכט דיא געוואַלט, וועלכע דיר מיין פערשפּרעכען געגעבען, גיב מיר מיין וואָרט צוריק!""

„אונד ווענן איך עס דיר ניכט געבע? ווענן איך דען פערזוך מאַכע, דיך דיר זעלבער צוריקצוגעבען? האבע איך ניכט דאס רעכט, מיך צו ווערעהרען? אונד וואס ווירדעסט דוא פאָן מיינער ליעבע האַלטען, ווענן איך מיך זאָ לייכט הערבייליעסע, דיך צו פערליערען?"